

Promoció de la digitalització per afavorir la prevenció, la detecció i la protecció de les violències en la infància i adolescència en l'àmbit local de Tarragona

Eva Zafra-Aparici

Departament d'Antropologia, Filosofia i Treball Social (URV)

eva.zafra@urv.cat

<https://orcid.org/0000-0003-3439-774X>

Núria Torres Rosell

Departament de Dret Públic; Grup de Recerca Territori, Ciutadania i Sostenibilitat (URV)

nuria.torres@urv.cat

<https://orcid.org/0000-0002-2893-1267>

Eva-Neus Miralles-Siré¹

Departament d'Antropologia, Filosofia i Treball Social (URV)

evaneus.miralles@urv.cat

<https://orcid.org/0000-0002-6728-7697>

Sònia Pujol Andrès²

Departament de Dret Públic; Grup de Recerca Territori, Ciutadania i Sostenibilitat (URV)

sonia.pujol@urv.cat

<https://orcid.org/0009-0002-8938-9042>

1. Contracte del Programa predoctoral AGAUR-FI ajuts (2023 FI-1 00914) Joan Oró, de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament de Recerca i Universitats de la Generalitat de Catalunya i del Fons Europeu Social Plus. Cofinançat per la Unió Europea.

2. Contracte del Programa predoctoral AGAUR-FI ajuts (2023 FI-1 00610) Joan Oró, de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament de Recerca i Universitats de la Generalitat de Catalunya i del Fons Europeu Social Plus. Cofinançat per la Unió Europea.

La recerca titulada “Promoció de la digitalització per afavorir la prevenció, la detecció i la protecció de les violències a la infància i adolescència a l'àmbit local de Tarragona” (VioPrev) ha estat realitzada durant el 2022 gràcies a un conveni entre la Universitat Rovira i Virgili i la Diputació de Tarragona. L'estudi es proposava reconèixer l'existència d'un problema social, el de la violència que afecta nens i nenes amb necessitats especials, i, alhora, detectar en quines situacions la implementació de les noves tecnologies pot contribuir a l'objectiu de prevenir, detectar i actuar en situacions de violència que afecten aquests menors. En aquest sentit, el projecte ha analitzat el contingut de la normativa relativa a la protecció integral de la infància i l'adolescència davant de la violència (LO 8/2021, de 4 de juny).

El projecte s'ha desenvolupat seguint la metodologia de la investigació-acció-participativa, amb la participació consentida (a través de consentiments informats) dels agents de la comunitat i de diferents entitats per conèixer i transferir els models d'èxit (M4Social, s. d.; Gencat, 2016, 2021, 2022). S'ha implementat posant en valor el coneixement i la transferència per potenciar el desenvolupament i la gestió de l'atenció social efectiva. Concretament, s'han dut a terme 28 entrevistes semiestructurades a professionals (a qui voldríem agrair la participació) de diferents disciplines (psicologia, treball social, fiscalia, educació social, infermeria, logopèdia, educació especial i infermeria) que treballen a cinc centres d'educació especial de la província de Tarragona i dos tallers de cocreació i una jornada final amb professionals dels diferents àmbits de la intervenció a Tarragona (fiscalia de menors, entitats d'atenció a les víctimes, serveis socials i d'atenció a la infància, equips de salut i salut mental, etc.).

Els resultats evidencien com es viu i es defineix la violència en el context dels nens, les nenes i els joves amb discapacitat, les estratègies i les dificultats per detectar la violència i les necessitats d'una intervenció professional coordinada. Amb això es convida al debat per al disseny d'estratègies integrals que evitin la revictimització dels menors i les seves famílies (Lima-Rodríguez, Baena-Ariza, Domínguez-Sánchez i Lima-Serrano, 2017; Vilariño, Amado, Seijo, Selaya, i Arce, 2022).

En primer lloc, i pel que fa als **àmbits i tipologies de violències** detectades més freqüentment en els centres estudiats, considerem que cal

destacar que tots els professionals dels centres d'educació especial entrevistats han posat de manifest que la violència no és una realitat aliena al seu lloc de treball; qüestió que també han evidenciat altres autors en els seus estudis (Alisic, Bus, Dulack, Pennings i Splinter, 2012; Ko, Ford, Kassam-Adams, Berkowitz, Wilson, Wong, Brymer, i Layne, 2008; UNICEF, 2021).

D'altra banda, de l'anàlisi de dades n'hem pogut extreure una sèrie de punts febles que emergeixen en les diferents etapes del procés de la intervenció i que tenen a veure bàsicament amb la fase de detecció, atenció i recuperació, coordinació, formació i cura de les persones professionals. Tot i haver evidenciat nombroses debilitats, també ressaltem les fortaleeses que moltes d'aquestes professionals i les seves respectives entitats o institucions han adquirit al llarg de la seva trajectòria i experiència laboral en relació amb l'atenció de les violències i la protecció de les persones menors.

En segon lloc, i relacionat amb l'**atenció i recuperació** de la persona menor, destaquem com a **fortaleeses**: el treball en equip que es fa des de cada centre en concret; l'existència de protocols d'actuació contra les violències, sobretot en l'àmbit intern; la sensibilització que especialment els professionals de l'educació especial tenen vers aquesta problemàtica, i el treball conjunt que sempre fan amb les famílies amb qui generen curosos vincles de confiança que ajuden a fer que la recuperació del menor sigui més ràpida i efectiva. Pel que fa als punts febles de la fase d'atenció, seguiment i recuperació del menor, la recerca ha evidenciat que no sempre és possible oferir una atenció prou integral a causa, entre altres motius, de la manca de recursos i de la situació de desbordament que pateixen alguns serveis, especialment serveis socials (EAIA) i l'àmbit de la salut mental, resultat que també ressalten Lima *et al.* (2017) en els seus estudis.

Finalment, i en relació amb la formació, sensibilització i cura de les persones professionals, la recerca mostra que els professionals relacionen la formació amb la prevenció, la cura i l'autocura (**fortaleeses**). Per tant, es fa necessari tenir formació orientada a adquirir coneixements i estratègies per prevenir el *burnout* (Ko *et al.*, 2008). També es valora molt positivament el fet de poder comptar amb l'ajuda dels companys i la complicitat de l'equip directiu per fer front a les situacions més complexes,

amb l'alumnat i també amb les famílies. Malgrat que hi ha la percepció generalitzada que la formació per a l'autocura és suficient, també s'ha posat de manifest la manca de recursos per part de l'administració per fer front al desgast implícit en la naturalesa d'aquesta professió (**punts febles**).

En definitiva, la recerca evidencia i visibilitza tota una sèrie de punts febles que apareixen en el procés d'intervenció de les violències vers els infants i que tenen un impacte clar sobre l'atenció, la cura i la recuperació de la persona menor. Tots aquests punts febles esdevenen, lamentablement, factors de risc de revictimització i, en conseqüència, deixen desprotegit no solament el/la menor, sinó moltes vegades també les seves famílies i inclús les persones professionals que les atenen. Efectivament, la recerca ens ha posat de manifest narratives, experiències i discursos sobre situacions diverses de violència on lamentablement s'intercalen fenòmens d'injustícia epistèmica (Fricker, 2007) i social (Lima *et al.*, 2017; Jones *et al.*, 2012) que situen en l'ordre de "víctima revictimitzada" la persona menor (Vilariño *et al.*, 2022).

No obstant això, també hem evidenciat que són aquestes mateixes situacions de desigualtat, injustícia i desprotecció viscudes en el mateix procés relacional de la intervenció les que han generat, en molts casos, agència i empoderament tant a les víctimes com a les persones professionals que les atenen. D'aquesta manera, hem detectat fortaleces que caldria potenciar i formalitzar (institucionalitzar), ja que són oportunitats de canvi i transformació per fomentar un model d'atenció a les violències i a la infància veritablement integral i centrat en l'atenció a la persona menor.

Referències bibliogràfiques

- ALISIC, E., BUS, M., DULACK, W., PENNING, L. & SPLINTER, J. (2012) "Teachers' experiences supporting children after traumatic exposure" *J Trauma Stress*, 25(1): 98-101. <https://doi.org/10.1002/jts.20709>
- FRICKER, M. (2007) *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing*. Oxford University Press.
- GENCAT (2016) *M4Social, un projecte de tecnologia mòbil al servei de les necessitats socials*.

- GENCAT (2021) *Pla “Les escoles lliures de violències”* <https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/monografies/escoles-lliures-violencies/escoles-lliures-violencies.pdf>
- GENCAT (2022) *Memòria del pla “Les escoles lliures de violències” 2021*. <https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/monografies/escoles-lliures-violencies/memoria-LELV.pdf>
- JONES, L., BELLIS, M. A., WOOD, S., HUGHES, K., MCCOY, E., ECKLEY, L., BATES, G., MIKTON, C., SHAKESPEARE, T. & OFFICER, A. (2012) “Prevalence and risk of violence against children with disabilities: a systematic review and meta-analysis of observational studies” *The Lancet (British Edition)*, 380(9845): 899-907. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)60692-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60692-8)
- KO, S.J., FORD, J.D., KASSAM-ADAMS, N., BERKOWITZ, S.J., WILSON, C., WONG, M., BRYMER, M.J. & LAYNE, C.M. (2008) “Creating trauma-informed systems: child welfare, education, 78 first responders, health care, juvenile justice” *Professional Psychology: Research and Practice*, 39(4): 396-404. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.39.4.396>
- LIMA-RODRÍGUEZ, J. S., BAENA-ARIZA, M.T., DOMÍNGUEZ-SÁNCHEZ, E. i LIMA-SERRANO, M. (2017) “Discapacidad intelectual en niños y adolescentes: influencia en la familia y la salud familiar Revisión sistemática” *Enfermería Clínica*, 28(2): 89-102. <https://doi.org/10.1016/j.enfcli.2017.10.005>
- M4SOCIAL (s. d.). *Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya*. <https://m4social.org/>
- UNICEF (2021) *Hay casi 240 millones de niños con discapacidad en el mundo, según el análisis estadístico más completo de UNICEF hasta la fecha*. <https://www.unicef.org/es/comunicados-prensa/casi-240-millones-ninos-con-discapacidad-mundo-segun-analisis-estadistico>
- VILARIÑO, M., AMADO, B. G., SEIJO, D., SELAYA, A. & ARCE, R. (2022) “Consequences of child maltreatment victimisation in internalising and externalising mental health problems” *Legal and Criminological Psychology*, 27(2): 182-193. <https://doi.org/10.1111/lcrp.12212>